

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра фізичної географії та картографії

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету геології, географії,
рекреації і туризму

Віліна ПЕРЕСАДЬКО

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(назва)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 10 Природничі науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 106 Географія _____
(шифр і назва)

освітня програма __ Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів;
Картографія, геоінформатика і кадастр. Економічна, соціальна географія та
регіональний розвиток _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ вибіркова _____

факультет _____ геології, географії, рекреації і туризму _____

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“28” серпня 2023 року, протокол №11

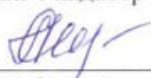
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: професор кафедри фізичної географії та картографії, к. геогр. наук ЖЕМЕРОВ О. О.

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від “28” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантими освітньо-професійних програм:
Гарант ОПП «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів»

_____ (Світлана РЕШЕТЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Картографія, геоінформатика і кадастр»

_____ (Наталія ПОПОВИЧ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

_____ (Катерина КРАВЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “28” серпня 2023 року № 7

Заступник голови науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма «Педагогічної практики» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки перший (бакалаврський)

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) 014.07 Середня освіта (Географія), 106 Географія

освітньої програми Географія, Людина і природа та туристська робота; Географія, природознавство та спортивно-туристська робота; Картографія, геоінформатика і кадастр; Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів; Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток

Практика є важливим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

1. Опис практики

1.1. Мета педагогічної практики - навчити студентів самостійно і творчо застосовувати набуті в університеті знання і вміння під час викладання географічних дисциплін і спецкурсів у закладах загальної середньої освіти, проведення у цих закладах різноманітної навчально-методичної, науково-методичної та виховної роботи.

1.2. Основні завдання педагогічної практики

Основними завданнями педагогічної практики є:

- оволодіння навичками укладати план навчально-виховної роботи у ЗЗСО;
- поглиблення і закріплення набутих студентами в університеті теоретичних знань для всебічного використання їх у процесі педагогічної діяльності;
- оволодіння студентами навичками самостійно проводити навчальну й виховну роботу з учнями з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;
- підготовка студентів до проведення у ЗЗСО уроків різного типу із

використанням різноманітних педагогічних методів і прийомів, що активізують пізнавальну, творчу діяльність тих, хто навчається;

- розвиток у студентів інтересу до педагогічної професії, до вивчення спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін та до вдосконалення педагогічних знань і своєї педагогічної майстерності;
- розвиток у студентів інтересу до науково-дослідницької роботи, формування у них навичок проведення досліджень у галузі спеціальних і педагогічних наук, пошуку найефективніших засобів, методів і прийомів викладання географічних дисциплін.

1.3. Кількість кредитів: 6.

1.4. Загальна кількість годин – 180

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Обов'язкова / вибіркова</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
7-й	

1.6. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики).

Фахові компетентності:

- базові знання про основи викладання географії у навчальних закладах;
- особливості різноманітних засобів, методів і форм навчання географії, у тому числі інноваційних;
- здатність ефективно застосовувати на практиці ті чи інші методи навчання залежно від різних об'єктивних факторів;
- здатність розробляти власну систему навчання географії та використовувати її під час педагогічних практик;
- здатність адаптуватися у педагогічному колективі для вирішення спільних завдань навчання й виховання.

Знання:

- особливості побудови шкільного курсу географії та вузівських географічних дисциплін і спецкурсів;
- шляхи реалізації міжпредметних зв'язків при викладанні географії;
- сучасні концепції географічної освіти та їх відображення у шкільних програмах і підручниках;

- склад і структуру системи географічних знань, умінь і навичок;
- особливості засобів навчання географії та географічних дисциплін;
- дидактичну сутність кожного методу навчання і можливості його використання у навчальному процесі;
- педагогічні ідеї вчителів-новаторів та сучасні педагогічні технології навчання географічних дисциплін у ЗЗСО;
- форми, методи і прийоми організації повторення і перевірки знань і вмінь учнів;
- сучасні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів з географії;
- нетрадиційні форми контролю знань і вмінь;
- склад і зміст матеріальної бази навчання географічних дисциплін у ЗЗСО;
- основні форми організації навчальної роботи у ЗЗСО;
- нестандартні за формою і структурою уроки географії;
- зміст і методика планування навчальної роботи у ЗЗСО;
- зміст, роль і форми поза навчальної роботи вчителя географії.

Уміння і навички:

- уміння визначати зміст, мету і задачі навчального заняття у ЗЗСО;
- уміння залежно від змісту й обсягу заняття обирати його форму (тип), методичні прийоми, стиль викладання;
- навички підбирати наочні посібники до навчальних занять - карти, ілюстрації, макети, схеми тощо, а також технічні засоби навчання;
- уміння складати розгорнутий план-конспект навчального заняття - уроку;
- навички застосовувати різноманітні методи навчання і форми перевірки знань для ефективного досягнення поставленої дидактичної мети;
- навички враховувати під час навчання індивідуальні вікові особливості учнів та рівень підготовки класу, групи;
- уміння й навички дотримуватися дидактичних принципів науковості, індивідуального підходу тощо;
- під час викладання матеріалу основ систематичності, наочності, доступності;
- уміння викладати матеріал логічно, послідовно, доказово, образно, емоційно і т.і.;
- навички проводити під час практики науково-дослідницьку роботу спостереження, анкетування, педагогічні експерименти тощо та

узагальнювати одержані результати;

- уміння організовувати виховну роботу з учнями, проводити різноманітні позакласні заходи.

2. Зміст та організація проведення педагогічної практики

Тривалість педагогічної практики на IV курсі - 4 тижні.

Педагогічна практика базується на знаннях і вміннях, що їх набули студенти під час вивчення географічних та психолого-педагогічних дисциплін і спецкурсів. Для поліпшення педагогічної підготовки студентів-географів на кафедрі фізичної географії та картографії ХНУ імені В. Н. Каразіна викладаються спецкурси «Методика виховної роботи», «Вимірювання в освіті», «Дистанційні технології навчання» та ін.

Перед початком кожного з видів педагогічної практики проводиться установча конференція, а після закінчення практики - підсумкова конференція

Студенти вивчають методичний посібник з техніки безпеки, інструкції з охорони життя та складають залік із охорони праці викладачеві-керівнику практики. Під час перебування у навчальних закладах студенти зобов'язані виконувати правила внутрішнього розпорядку та техніки безпеки. Для цього у кожному закладі проводиться спеціальний інструктаж. Інструктажі з техніки безпеки та охорони життя проводяться також перед проведенням студентами екскурсій та інших позашкільних заходів з учнями.

Календарний графік педагогічної практики складається викладачем-керівником групи студентів залежно від затвердженого кафедрою навчального плану на поточний рік, а також від специфіки навчального закладу, де проводиться практика.

Можливе проведення уроків онлайн (за планом ЗЗСО).

В обов'язки студентів входять такі вимоги:

- прослухати інструктаж та засвідчити у спеціальному журналі кафедри знання правил техніки безпеки та охорони праці при проходженні педпрактики;
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- відвідувати заняття і не пропускати їх без поважних причин;
- виконувати усі поставленні перед педпрактикою завдання;
- дотримуватись загальних організаційних вимог і дисципліни при

проходженні педпрактики;

- для індивідуального захисту кожним студентом має бути представлений звіт та щоденник про проходження педагогічної практики;
- кожен студент повинен скласти диференційний залік за підсумками проходження педпрактики.

До обов'язків керівника практики входить таке:

- провести інструктаж студентів з техніки безпеки і охорони праці;
- створити належні безпечні умови для життя студентів при проведенні занять;
- науково та методично грамотно організувати навчальний процес;
- заздалегідь (за 2-3 місяці) до початку практики спланувати місце практики та затвердити його на засіданні кафедри;
- вести контроль навчального процесу та дисципліни в колективі студентів;
- консультувати студентів при виконанні ними самостійної роботи;
- прийняти у студентів звіти про проходження педагогічної практики та виставити своєчасно залік.

Пакет необхідних документів для офіційної організації практики включає в себе такі матеріали:

1. Наказ по університету щодо відправлення студентів на педагогічну практику: в наказі вказуються причини направлення; призначаються керівники студентів; вказуються строки практики.

2. Відомість на фінансові витрати (оплату шкільним працівникам).

3. Підсумковий звіт по завершенню педпрактики подається до Центру розвитку кар'єри ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Усі інші питання, пов'язані з проведенням педагогічних практик, регламентуються Інструкціями Міністерства освіти і науки України про проведення педагогічних практик.

3. Вимоги до баз педагогічної практики

Базами педагогічної практики є найкращі ЗЗСО, гімназії, ліцеї міста Харкова, з якими укладаються договори на проведення педагогічної практики. Ці ЗЗСО мають кваліфіковані педагогічні кадри, добре обладнаний кабінет географії тощо.

4. Індивідуальні завдання з практики (у разі потреби)

Індивідуальні завдання не передбачені.

5. Вимоги до звіту про педагогічну практику

Педагогічна практика проводиться за участі трьох кафедр університету (фахової географічної кафедри, кафедри педагогіки, кафедри психології). Звіт складається з трьох таких розділів:

Розділ 1. Проведення навчальної роботи у якості вчителя географії або його помічника, проведення залікових уроків та оформлення методичної розробки уроку географії.

Розділ 2. Проведення виховної роботи з класом у якості класного керівника або його помічника, проведення залікового виховного заходу та оформлення розробки проведення виховного заходу.

Розділ 3. Проведення психолого-педагогічних спостережень за класом або за окремим учнем, написання психолого-педагогічної характеристики учня.

Крім того, студенті здають стислий звіт на стандартному бланку та характеристику із ЗЗСО про проходження практики (з оцінкою, підписом директора, печаткою).

6. Підбиття підсумків педагогічної практики

Підсумкові матеріали подаються студентами у вигляді і індивідуального письмового звіту, індивідуальних щоденників та інших звітних матеріалів - планів-конспектів залікових занять, залікових виховних заходів, психолого-педагогічних характеристик тощо. Зміст і перелік звітної документації визначаються кафедрами географії, а також кафедрами педагогіки та психології ХНУ.

Підсумки педагогічної практики підводяться на підсумковій конференції, на якій мають бути присутні усі студенти та керівники практики від університету. Студенти виступають з індивідуальними або з колективними (від групи, яка була в одному ЗЗСО) звітами, які супроводжуються презентаціями. Звітну документацію студенти здають на зберігання в кабінет методики викладання географічних дисциплін.

7. Критерії оцінювання результатів педагогічної практики

Критерії оцінювання розробляють викладачі відповідних кафедр

(географічної, педагогіки, психології). При цьому враховуються: якість роботи практиканта у ЗЗСО, повнота звітної документації (розробки уроку, виховного закладу, психолого-педагогічної характеристики). При виставленні підсумкової оцінки враховуються оцінки кожної кафедри. Наприклад, якщо оцінки 90, 80, 70, то підсумкова оцінка – 80 балів, тобто «4».

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Кожний розділ педагогічної практики оцінюється фахівцем відповідної кафедри, а також керівниками від школи. Оцінки виставляються на підставі спостережень за діяльністю практиканта, а також на основі вивченої звітної документації практиканта. Оцінки за кожний розділ - максимум по 25 балів. Крім того, враховується думка й оцінка ЗЗСО (10 балів), дисципліна студента (5 балів), а також захист звіту з педпрактики на кафедрі або на підсумковій конференції. Максимально можлива оцінка - 100 балів. Мінімальна оцінка за практику - 50 балів.

Оцінка результатів проведення і оформлення			Оцінка школи (дається у характеристиці)	Дисципліна на під час педпрактики	Захист звіту і виконаних завдань,	Разом
1	2	3	10	5	10	100
25	25	25				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом практики	для заліку
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література:

1. Андрощук І., Хомовський В. Педагогічна практика як провідна форма підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Новітні

напрями в галузі права та освіти» : Новітні напрями в галузі права та освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (12 квітня 2019 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. С. 96-99.

2. Іванова Ю. М. Шляхи удосконалення педагогічної практики в науковій літературі. Педагогічні науки, 2014. Вип. 24. С. 34-41.

3. Навчально-методичні рекомендації з педагогічної практики студентів педагогічних фахів / Укл. Ю.А. Гімаєва та ін. Харків: ХНУ, 2008.

4. Наскрізна педагогічна практика: навч.-метод. посіб.; 3-е вид. доп. і переробл. / за ред. А. А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 335 с.

5. Нечепоренко Л. С. Організація і проведення асистентської педагогічної практики. Метод. рекоменд. Харків: ХНУ, 2009.

6. Нечепоренко Л.С. Педагогічна практика: Метод. рекомендації. Харків: ХНУ, 2007.

7. Педагогічні технології: Навч. посіб. для вузів /О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О. Смолюк та ін. Київ: Укр. енциклопедія, 1995.

8. Пехота О.М. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2001.

Допоміжна література:

1. Методика викладання географії в школі: Навч. посіб. / За ред. С.Г. Коберніка. Київ: Стафед-2, 2000.

2. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки / Укл. О.М. Саввич. Харків: Ранок, 2010.

3. Нечепоренко Л.С. Про педагогічну майстерність. Харків: ХДУ, 1995.

4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія: 6-10 класи. Київ: Освіта, 2017.

5. Щербань П. Педагогічна культура – фундаментальна основа професійно-педагогічної освіти майбутніх учителів // Вища освіта України. 2005. №1. С. 66–74.

Комплект шкільних підручників, атласів, робочих зошитів, контурних карт з географії 6-11 класів.

Журнали: «Географія та економіка в рідній школі» за 2005-2022 рр..

Комп'ютерна база даних про педагогічну практику (кабінет методики викладання географічних дисциплін).

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ імені В. Н. Каразіна.
2. Фонд літератури та комп'ютерна бази даних кабінету методики викладання географічних дисциплін кафедри фізичної географії та картографії.
3. Ресурси Інтернету.